

KASEM TREBESHINA

KRUJA E ÇLIRUAR

Dramë historike me 5 akte

R 6

51

281-285

IA BOTONJËSE «NAIM FRASHËRI»

Tiranë, 1953

BH-2

T 87

57

10873

KASEM TREBESHINA

8A-2

Trq 87

BIBLIOTEKA E SHTETEVE
GJERMEZIT

34466

R

KRUJA E ÇLIRUAR

Dramë historike me 5 Akte

Tiranë,, 1953

Shtëpia Botonjëse "NAIM FRASHËRI,,

SHOKËVE

ISHTVAN HORVAI

ARPAD BENEDEK

DANIEL LEON

me të cilët ndava frymëzimet e para, në
shenjë kujtimi dhe dashurije, ua kushtoj.

A u k t o r i

PERSONAZHET

Skënderbeu
Hamzai
I panjohuri
Ambasadori i Parë
Ambasadori i Dytë
Plaku
Plaka
Shqiptarë të tjerë

Janosh Hyniadi
Oficeri Plak
Oficeri i Ri
Arpad
Oficer' të tjerë Hungarezë

Sulltan Murati i II
Qatipi
Vezir' i Math
Hasan bej Vërzechda rene-
gat Komandant i Krujës
Kara Beu
Ismet Pashaj
Eunuku
Plaka turke
Gjylnari vajzë turke nga
nënë e krishterë
Jolldëzi vajzë turke
Oficerë, roje, dhe të tjerë.

AKTI I PARË

(Bodrum i errët, i ndriçuar prej pishtarësh. Edrene)
(Qatipi dhe rojet. Qatipi shetit nervoz. Nuk di ç' të bëjë. Diçka pret)-

QATIPI: Hej! thërritmani këtu shejtanin!
(Hyn një turk i shoqëruar nga dy roje)

TURKU: (I trëmbur) Urdhëro Hazretleri.

QATIPI: Shiko, vezevul! Se mos na ke tradhëtuar!?

TURKU: Aman Hazretleri, pas pak do të jetë këtu!

QATIPI: Se mos më gënjen se ta rjep lëkurën e kokës!

TURKU: Kurrë nuk kam gënjyer, Hazretleri! —

QATIPI: Se mos të kanë kuptuar? —

TURKU: Asnjëherë nuk kam bërë axhamillëk, Hazretleri.

QATIPI: Thyeye zverkun tashti, pa ta tregoj qejfin!

(Rojet e turku dalin)

QATIPI: T'i marrë djalli, sa po vonohen! (Dëgjohen hapa) — Po vijnë më duket! (Hyn një roje, dhe bën një nderim të ulët) E?... e sollët?!...

ROJA: Si urdhëron, Hazretleri.

QATIPI: Futeni brënda.

(Roja del, dhe pas pak sjellin një vajzë me ferexhe. Vajza qëndron me kokën ulur përpara Qatipit, dhe kontrollon bodrumin sikur kërkon diçka).

QATIPI: Bija ime, mos u frikëso. Nuk do të të gjejë asgjë e keqe. Për të mirën tënde i kurdisëm këto gjëra dhe këtë rrëmbim të gënjeshtërt. (U bën me shënjë rojevet që të dalin menjëherë.) — Bija ime, jam babai yt në moshë, dhe ta dua të mirën. Unë e di të gjithë historinë e dashurisë me prinçin e huaj... Mos u trëmb! Nuk kam në mendje të të bëj asnjë të keqe: dua vetëm të të ndihmoj për t' u ba-

shkuar me lidhjet e shenjta t' Allahut. Hapma zëmren, ti e do?... Fol! Pse hesht? Unë i di të gjitha prandaj është e kotë të m' i mëshehësh. Foli vet të gjitha se do t' iu ndihmoj, që të bashkoheni. Do t' flas vet Sulltanit për ty. Fol tashti: e do?!...

JOLLDEZI:

(Dridhet, me zë të mbytur) E dua.

QATIPI:

Ashtu më paç uratën. Tashti dëgjo: Do të dalësh në rrugë dhe porsa të vijë ay ftoje dhe së bashku hajdeni këtu...

JOLLDEZI:

(E trembur) Jo, jo! Nuk e bëj dot!

QATIPI:

Mos m' a pre fjalën!

JOLLDEZI:

Atë nuk e bëj dot!

QATIPI:

Do të bësh si të them unë! More vesh? Unë të dua të mirën dhe po të flas me të mirë! Po qe se nuk bindesh rojet jan tek porta!

JOLLDEZI:

(E trembur) Vram, po atë nuk e bëj dot!

QATIPI:

Do t'a bësh! Mjaft më! Në qoftëse nuk e bën nuk do të vras siç kujton po të pret turpi. (Shef se e friksoi) – Ti do të bësh si të them unë, si thotë Allahu!

JOLLDEZI:

Aman Hazretleri, është turp e nuk e bëj dot!

QATIPI:

Një gjë që e urdhëron Sulltani, me gojën t'ime, mban vulën e Allahut para së cilës çduket çdo turp dhe hapen portat e Xhenetit.

JOLLDEZI:

(Kujtohet se është në gjëndje të çuditëshme) E zeza, ku jam!? — Lëmë të lirë Hazretleri! Kthemëni atje ku më muarët se po e mori vesh im atë...

QATIPI:

Ke frikë, hë?! ... Asgjë nuk të shpëton dot nga kjo rrugë që ke zënë përveç miqësisë sime, more vesh? Vetëm unë mund të të shpëtoj.

JOLLDEZI:

Ndihmomë Allah!

QATIPI:

(Lutet me tallje) Ndhimo Allah skllëverit e tu! Allah il Allah! – Po unë zëmren e kam të mirë. I dua zëmrat e reja që digjen nga

dashurija dhe i ndihmoj me ç' më vjen dore. Sa më mora vesh punën tënde vrapova të të ndihmoj. Bija ime un e di zëmrimin e t'yt' eti. E kam mik dhe e njoh më mirë nga vehten. Zëmrimi i tij është i tmerrshëm, besomë. Unë jam babai yt' i dytë. Bija ime! Për mua është lumturi të të bëj të lumtur! Dhe ti do të jesh e lumtur nëqoftë se më beson. Unë fatin tënd do t'a rrethoj me lule dhe me dritë! – Fol bija ime! Rugët e Xhenetit janë të hapura për ty! (E përkëdhel me butësi) Fol vetëm një fjalë! Dorët zoja atit tënd fatin për t'a vendosur në Xhene-
Më thoni Hazretleri, ç'të bëj?

JOLLDEZI:

QATIPI:

(Mendohet pak) Tashti ai shkon në rrugë; del përpara dhe ktheje këtu. Ne do t'iu zëmë së bashku pastaj dashur pa dashur do t'ia marrim lejen t'yt' eti – me mëshirën e Sulltanit – dhe do t'iu martojmë. Ty të bije vetëm t'ai sjellësh këtu se të tjerat i rregulloj unë.

JOLLDEZI:

QATIPI:

(Bije në gjunjë) Aman! Aman se është turp! Mjaft! Do të iki nderi dhe koka. Zgjidh: ose vdekjen ose martesën. Shko! – (Jolldezi matet të shkojë) – Ashtu paç bekimin e Allahut dhe uratën time. (Jolldezi ndalet) Ec! Shko drejt fatit tënd (Jolldezi del. Qatipi e shoqëron gjer te dalja. Përplas lehtë duartë dhe hyn roja që pruri Jolldezin) Ndiqe pas dhe në rast se mundohet t'iki vraje në vënd bashkë me tjetrin. Mos harro të më njoftojsh me një herë. (Roja thotë: "Si urdhëron" – dhe del) – Tashti Ismet Pasha do të shohësh se si e marr hakun e çupës s'ime që zbukuroi shtratin e natës së Kadrit.

QATIPI:

Ej! Shejtan!!

(Hyn Turku me dy roje)

TURKU:

Urdhëro, Hazretleri!

QATIPI: E di e kujt ishte kjo çupë?
 TURKU: E Ismet Pashait, Hazretleri!
 QATIPI: Po e di ti qën, se kush është Izmet Pashai?
 TURKU: Hazretleri! Hazretleri!
 QATIPI: Fol qën!
 TURKU: Hazretleri! . . . Hazretleri, ti më the
 QATIPI: (Me zë të mbytur, si një tigër që lot me viktimën e tij) Unë – të thashë – se donja – të të provoja – i poshtër!
 TURKU: Ti qën – duhet – të njohësh-radhën-tëndel! (Vazhdon duke i ndarë fjalët dhe me zë të mbytur) Edhe nëpër mënd nuk duhet të të shkojë të prekësh qoftë edhe çallmën e një Pashai! (Fortë edhe sikur e pret me shpatë) Merreni! – (Me dorë bën shënjen e prerjes së kokës) Le të flerë me peshqit.

(Dalin dy rojet me turkun mbërthyer kokë e këmbë. Turku del duke bërthitur por shpejt shuhet zëri i tij).

QATIPI: (Shkon dhe pas pak këthehet me një njeri. E vendos tek cepi i bodrumit n'errësirën më të thellë.) – Këtu prit dhe mbaro punë. Mos harro se po nuk më dhe kokën e tij unë dua tënden!

XHELATI: Mos ki merak Hazretleri,
 QATIPI: (Dëgjon zhurmë) Pëllumbat po vijnë më duket. Unë po fshihem këtu pranë. Mos haro se dua kokën e tij ose tënden, (Qatipi shuan pishtarin dhe zhduket në bodrumin pranë. Hyjnë pa u dalluar Jolldezin me të huajin. Ndihet frymëmarrja e rëndë e të dyvet).

I HUAJI: Ku më çon e dashur?

JOLLDEZI: Këtu shpirt.
 (Errësirë. Dëgjohej të puthurat. . . . Një klithëm e shoqëruar nga një e dytë, dhe dy rrëzime.

- Hyjnë rojet dhe Qatipi me pishtar. Në dyshe-
me i vdekur është i huaji dhe pranë tij e
shtrirë pa ndjenja, Jolldezi. Në këmbë xhelati).
- QATIPI :** Nxirreni të vdekurin përjashta dhe lajmëroni
të vijë Ismet Pashanë. – (Qatipi del. Rojet nxjer-
rin jashtë të vdekurin dhe mbetet vetëm një.
Jolldezi vjen në vehte.)
- JOLLDEZI :** Ku është ? Ku është . . . ? (Matet të dalë, por
nuk e lë roja). – Lërmë, lërmë !
- ROJA :** Hanëm mos bëni zhurmë përndryshe do t'ju lith.
- JOLLDEZI :** Ç'e bëtë ? Ç'e bëtë ? Ah katila ! . . .
Ë mjera unë ! Katila ! Mizorë !
(Hyn Sulltani në inkonjito me Qatipin dhe shu-
më roje).
- JOLLDEZI :** Katila ! Katila Ç'e bëtë ! E mjera
- SULLTANI :** Nxireni jasht.
(Jolldezin e nxjerrin jashtë ndërsa vazhdon të
bërtasi : Katila Katila ! . . . – Në shenje të
Sulltanit të gjith largohen.)
- SULLTANI :** Eh, si ndodhi Qatip ? Nuk më bëre të prisja
shumë
- QATIPI :** Për mrekulli Padishah. Si mbas urdhërit tuaj
të lartë mora të gjitha masat për t' a vranë.
Vura njerzit që t' a vrisnin kur të kalonte dhe po
prisnja. Kur papandehur e bija e Ismet Pashait i
dolli përpara dhe diçka i foli. Pasi këmbyen
disa fjalë me zë t'ulët u zunë për krahu dhe
erdhën këtu. Këtu atë e vranë dhe pëllumbeshën
e arrestuam.
- SULLTANI ;** Lajmëroni Ismet Pashanë që të vijë.
- QATIPI ;** E kam lajmëruar
- SULLTANI ;** Ashk Ollsun të qoftë.
(Pushim)
- QATIPI ;** Padishah po tjetri
- Sulltani ;** Tjetri duhet t' a ketë harruar vëndin e tij.
- QATIPI :** Nuk më duket Padishah. Njerëzit si ai nuk e

harrojnë lehtë vendin e tyre. Zor që të kuptohet ai njeri. E ka mbyllur shpirtin dhe asgjë nuk lejon të duket, më sa duken këmbët e gjarpërit. Nuk mund të thotë njeri se e ka mik e aq më tepër se e ka armik.

SULLTANI: Ç'bën ai njeri?

QATIPI: Mëson Padishah. Dhoma e tij është si dhomë ulemau ose të paudhi.

SULLTANI: Skënderbeu më duhet, dhe do të mjaftohemi vetëm duke e ruajtur.

QATIPI: Kam frikë Padishah.

SULLTANI: Nuk ke përse të kesh frikë. Vetëm ruajeni, a more vesh?

QATIPI: Si urdhëron Padishah

SULLTANI: Ai është shtyllë e imperatoris dhe shumë i vlefshëm. Na duhet dhe do t'a mbajmë.

QATIPI: (Si me vehte) Padishah vetëm duhet kujdes se mos bëhet vonë kur të mos na duhet!

SULLTANI: (Mendohet) Ke hakë. Duhet që me mënyra të tërthorta t'a provojmë besnikërinë e tij. (Hyn Ismet Pashai. Nderon thellë).

SULLTANI: I more vesh punët e bukura që kanë ngjarë?

ISMETI: Jo, Padishah.

SULLTANI: T'ët bijë e zunë në këtë vënd të mësëhur me një princ të huajë, të pa besë. Jot' bijë do të vdesë!

ISMETI: Nuk më besohet që t'a ketë bërë Padishah.

SULLTANI: E bëri, zgjebarak, e bëri! Dhe do të vdesë me një herë.

ISMETI: Në e bëri le të vdesi. Gjaku le të bjeri mbi kokën e fajtorit!

SULLTANI: Silleni fajtoresh mbrenda!

(Rojet fusin Jolldëzin fare të humbur dhe e vënë më gjunjë).

SULLTANI: Gjynahqare, do të vdesësh. Ti shkele ligjin e Allahut dhe e ndyve fenë tonë të lartë. Ti do të